

Сергієнко Тамара Володимирівна – викладач Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця. Коло наукових інтересів: формування фахової комунікації. Автор 5 статей, 1 посібника.
e-mail: tamarasergiyenko@gmail.com

УДК 371.374.268.1

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ В МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Статтю присвячено проблемі застосування компетентнісного підходу до навчання фахової української мови іноземних студентів медичних університетів. З'ясовано сутність цього підходу та обґрунтовано його переваги.

З метою окреслення шляхів реалізації компетентнісного підходу досліджено структуру фахової медичної комунікації та визначено набір комунікативних навичок, необхідних для спілкування в типових ситуаціях медичної діяльності. Доведено, що навички аудіювання та говоріння, які реалізуються в мовленнєвих діях на всіх етапах інтерпрофесійного спілкування та в усіх різновидах інтрапрофесійної комунікації, мають бути скоординовані та відображені в навчальній технології формування комунікативних навичок. Сформульовано провідні лінгводидактичні принципи для розроблення моделі формування навичок фахової комунікації українською мовою в іноземних студентів медичних університетів.

Ключові слова: компетентнісний підхід; фахова медична комунікація; комунікативні навички; іноземні студенти; модель навчання; українська мова.

Постановка проблеми. Інтеграція України в Європейський освітній простір спрямовує орієнтацію вітчизняної педагогічної науки та практики на сучасні стандарти професійного навчання. Ці стандарти передбачають обрання ефективного підходу до підготовки майбутнього висококваліфікованого фахівця в різних галузях професійної діяльності, зокрема в медицині. Одним із показників якісної медичної освіти є сформованість навичок фахової комунікації, що особливо важливо для студентів-іноземців. Опрацювання наукових джерел з педагогіки, психології, лінгводидактики, вивчення нормативно-правової бази Міністерства освіти і науки України закладає підґрунтя для виокремлення компетентнісного підходу до формування фахових комунікативних навичок майбутніх лікарів як такого, що відповідає вимогам сучасного вектора навчання української мови як іноземної.

З огляду на ці завдання проблема сутності та практичної реалізації компетентнісного підходу як найбільш продуктивного в мовній освіті іноземних студентів медичного профілю набуває особливої актуальності та потребує поглибленого наукового дослідження.

Аналіз літератури з проблеми дослідження. Теоретичні питання компетентнісного підходу ґрунтовно досліджували вітчизняні (І. Д. Бех, Н. М. Бібік, Н. Б. Голуб, Л. А. Гуцан, О. А. Дубасенюк, О. С. Заблоцька, В. Г. Кремень, О. В. Литовченко, В. В. Ніколаєнко, О. В. Овчарук, О. В. Онопрієнко, Л. І. Парашенко, Н. С. Побірченко, О. І. Пометун, О. П. Савченко, О. М. Семенов, О. В. Часнікова) та зарубіжні (В. І. Байденко, А. О. Вербицький, М. М. Вятютнев, Е. Ф. Зеєр, І. О. Зимня, Д. І. Ізаренков, С. І. Кокоріна, В. В. Краєвський, Дж. Равен, Г. К. Селевко, В. Л. Скалкін, Р. Дж. Стернберг, І. В. Тер-Авакян, І. М. Фрумін, Н. Хомський, А. В. Хуторський, S. V. Parry, L. M. Spencer) вчені.

Проблеми застосування компетентнісного підходу до мовної освіти у вищій школі вивчали в різних аспектах Г. В. Беленька, Р. С. Гуревич, І. П. Дроздова, Л. Г. Кайдалова, С. В. Лісова, В. Е. Лунячек, О. В. Малихін, В. В. Садова, Т. М. Смагіна, Т. Й. Франчук, О. Л. Ходань, Л. Л. Хоружа та інші.

Технології формування комунікативних умінь та навичок досліджено в роботах, присвячених мовній освіті майбутніх фахівців різних галузей: економістів (З. П. Бакум, Л. Л. Борисенко, Т. А. Ганніченко, Л. М. Дибкова, Е. О. Остапенко), студентів-міжнародників (Ю. П. Шатило), фахівців технічних спеціальностей (В. М. Петрук, А. М. Приходько), журналістів (Л. Є. Нагорнюк), учителів (А. М. Богуш, В. І. Бондар, С. В. Грозан, С. В. Іванова, Т. С. Олійник, Л. М. Паламарчук, Ю. Л. Радченко), викладачів вищої школи (О. І. Гура), інженерів-педагогів (Д. В. Борисенко), судноводів (О. І. Березюк), офіцерів-прикордонників (К. Ю. Тушко).

Низку досліджень присвячено застосуванню компетентнісного підходу до мовної освіти студентів медичного фаху, які є громадянами України (М. І. Лісовий, У. В. Соловій, І. О. Туровська, І. О. Черних).

Водночас проблеми компетентнісного підходу до навчання української мови студентів-іноземців медичних університетів у науковій літературі висвітлені лише стосовно окремих аспектів: професійно зорієнтованого діалогічного мовлення (Г. Я. Іванишин); формування професійно-комунікативної компетентності навчання української мови як іноземної (О. С. Іванців); окремих напрямів методики навчання (І. І. Зелез); а також методики навчання професійного російського мовлення студентів-іноземців вищого медичного закладу (Л. І. Васецька); організації навчання монологічного мовлення російською мовою студентів-медиків першого курсу (Т. М. Алексеєнко).

Питання компетентнісного підходу як методології професійної освіти в Україні потребує подальшого вивчення. Актуальними є дослідження особливостей застосування цього підходу в аудиторії іноземних студентів медичних спеціальностей, зокрема розроблення та впровадження зорієнтованої на компетентнісний підхід технології навчання української мови як іноземної та української мови за професійним спрямуванням.

Формулювання цілей статті. Метою статті є з'ясування основних характерологічних рис компетентнісного підходу до навчання української мови як іноземної, його переваг у формуванні в іноземних студентів медичних університетів навичок фахової комунікації.

Виклад основного матеріалу. Компетентнісний підхід учені визначають з позицій погляду на навчання як на шлях «досягнення певних результатів, набуття важливих компетентностей, що формуються у процесі діяльності» [3, с. 8]. Компетентнісний підхід передбачає діалектичний зв'язок знань та вміння застосовувати їх у практичній роботі. Як зазначає Н. Б. Голуб, «рівень освіченості з позицій компетентнісного підходу визначається здатністю розв'язувати проблеми різної складності на основі здобутих знань, володіти способами діяльності, що дають змогу ці знання застосовувати на практиці» [3, с. 9]. Дослідниця особливо наголошує на тому, що за такого підходу знаннєвий компонент не ігнорується, а лише змінює свій статус, оскільки головну увагу зосереджено не на знаннях як таких, а на їх корисності та можливості використання у процесі розв'язання різних проблем [3, с. 9].

Переваги компетентнісного підходу більшість науковців вбачає у його конкретній спрямованості на підготовку студента до майбутньої професійної діяльності. На думку О. П. Савченко, якість професійної освіти з позицій компетентнісного підходу «визначається здатністю фахівця вирішувати проблеми різної складності на основі наявних знань та досвіду» [12, с. 16].

Такий рівень професійної підготовки, як зазначає Н. М. Бібік, може забезпечити переорієнтація навчання з процесу на результат освіти в діяльнісному та особистісно орієнтованому вимірі [1, с. 48]. Компетентнісний підхід до навчання, як вважає О. В. Овчарук, особливо актуальний в умовах інтеграції України в європейський простір, оскільки освіта повинна бути наближена до практичних потреб професійної діяльності та «формує в молоді уміння оперувати новими технологіями та знаннями, бути готовими змінюватися та пристосовуватися до нових потреб ринку праці, оперувати і управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатися упродовж життя» [9, с. 6]. Для реалізації цього важливого завдання компетентнісний підхід до навчання є найбільш органічним і вмотивованим, про що свідчить досвід теоретичних досліджень та практичної викладацької роботи багатьох сучасних науковців (Л. І. Варзацька, Л. С. Ващенко, І. П. Дроздова, О. І. Локшина, В. В. Ніколаєнко, Я. В. Окопна, М. Г. Прадівляний, І. В. Родигіна, Т. М. Смагіна, Г. М. Строганова, С. Е. Трубочева).

У галузі фахової медичної освіти компетентнісний підхід до навчання мови іноземних студентів набуває особливого значення, оскільки мовна компетентність стає важливою умовою оволодіння професійними знаннями та навичками. Можна погодитися з О. С. Іванців, що «основним завданням і метою викладання української мови як іноземної в медичному ВНЗ є формування у студентів-медиків навичок професійного мовлення, що дозволяють підготувати їх до навчальної клінічної практики і до усного спілкування з хворим» [6, с. 116].

Згідно із сучасними вимогами до освітньої підготовки майбутнього медичного працівника, процес навчання української мови має бути зорієнтований у напрямі формування професійних комунікативних навичок в іноземних студентів та розвитку мовної особистості, яка володіє всіма видами мовленнєвої діяльності.

Професійні комунікативні навички та вміння, а також належний рівень їх сформованості – це та умова, за якої може бути продуктивною професійна комунікація. Для повноцінного аналізу комунікативного процесу необхідно семантично розмежувати ці поняття та подати їх визначення, прийняті в роботі. Комунікативні навички являють собою один із різновидів усієї сукупності навичок, притаманних людській діяльності. Учені-психологи наголошують на тому, що навичка – це компонент свідомої діяльності людини, який виконується автоматизовано та виробляється в результаті вправ і тренування. З огляду на це комунікативні навички можуть бути визначені як дії, скеровані на забезпечення спілкування, що свідомо автоматизуються мовцем для подальшого функціонування у вигляді автоматизованого способу виконання комунікативної взаємодії. Необхідною умовою ефективною комунікації також є наявність комунікативних умінь. Комунікативні вміння розглядаємо як здатність здійснювати спілкування, вправність у комунікативній взаємодії, цілеспрямоване використання комунікативних навичок, яке індивід набуває в процесі навчання та досвіду. Комунікативні навички та комунікативні вміння являють собою нерозривне поєднання двох взаємопов'язаних феноменів, що формують і забезпечують процес комунікативної діяльності. Формування цих складників комунікації в системі мовної підготовки іноземних студентів має свої особливості, оскільки відбувається паралельно з оволодінням мовою. Компетентнісний підхід сповна забезпечує формування професійних комунікативних навичок в іноземних студентів-медиків.

Обрання компетентнісного підходу як найбільш прийняттого для навчання української мови іноземних студентів медичного профілю, на нашу думку, зумовлене насамперед метою навчання та характером очікуваного результату. Підґрунтям для таких очікувань є Державний

стандарт вищої медичної освіти, де розроблено освітньо-кваліфікаційну характеристику спеціаліста за спеціальністю 7.110101 «Лікувальна справа» напряму підготовки 1101 «Медицина» [4].

Оскільки Стандарт використовується для розроблення засобів діагностики рівня освітньо-професійної підготовки фахівця та визначення змісту навчання як бази для опанування новими спеціальностями, кваліфікаціями, його вимогами необхідно керуватися у виявленні підходів до навчання всіх дисциплін, у тому числі й української мови (за професійним спрямуванням). Оволодіння знаннями з цього предмета необхідне для задоволення вимог, зазначених у Додатку А «Виробничі функції, типові задачі діяльності та уміння, якими повинен володіти випускник вищого медичного закладу за фахом “Лікувальна справа”», де визначено та узгоджено зміст виробничих функцій та зміст умінь. З-поміж інших функцій виокремлено виконавську функцію, реалізація якої передбачає виконання типової задачі (в термінології документа) діяльності, що має назву «Збирання інформації про пацієнта». Ця діяльність базується на вміннях мовно-мовленнєвого спрямування, які з огляду на їхній зміст можна поділити на дві групи:

а) уміння некомунікативного характеру: «За умов лікувальної установи: використовуючи стандартну технологію, на підставі нормативних документів вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення (карту амбулаторного/стаціонарного хворого, історію хвороби, санаторно-курортну карту, листок непрацездатності, документацію для МСЕК і т. ін.)» [4, с. 10];

б) уміння комунікативного характеру: «За будь-яких обставин (в лікувальній установі, вдома у пацієнта та ін.), використовуючи результати співбесіди з пацієнтом, за стандартною схемою опитування хворого збирати дані про його скарги, анамнез хвороби, анамнез життя (в тому числі професійний анамнез) та дані про скарги з боку інших органів і систем» [4, с. 10].

Таким чином, Державний стандарт достатньо чітко окреслює вимоги до професійної діяльності лікаря стосовно збирання інформації про пацієнта, до яких належать і вміння та навички фахової медичної комунікації. Володіння цими вміннями та навичками є базовим складником комунікативної медичної компетентності. Оскільки цей Стандарт є обов'язковим для вищих навчальних закладів, що готують фахівців медичного напряму, актуалізується потреба в забезпеченні умов для продуктивного формування необхідних мовно-мовленнєвих навичок у студентів медичного профілю, у тому числі й іноземних громадян, на навчання яких поширюються зазначені у Стандарті вимоги. Така орієнтація навчання на результат, успішне виконання в майбутній роботі професійних функцій лікаря пояснює обрання компетентнісного підходу до навчання української мови іноземних студентів медичних університетів як найбільш ефективного напряму в концептуальному осмисленні та системній організації навчального процесу.

Як зазначає Г. М. Строганова, «перегляд структури мовної освіти в Україні загалом та оновлення змісту процесу викладання української мови як іноземної зокрема зумовлює потребу подальшої інвентаризації та модернізації підходів до навчання нерідної мови, пошук та удосконалення методів навчання» [15, с. 179]. На нашу думку, модернізація підходів до навчання української мови як іноземної може бути зумовлена певними змінами в ситуаціях спілкування, пов'язаними з особистісними характеристиками пацієнтів. За сучасних умов поступово зростає частка залучених до медичного обслуговування людей (пацієнтів, їхніх родичів, працівників соціальної сфери), які активно цікавляться медичними питаннями, прагнуть отримати знання, зокрема через Інтернет, що нерідко ускладнює спілкування через появу елемента ситуативності та непередбачуваності. Для того, щоб майбутній фахівець був підготовлений до цих реалій, процес навчання має постійно оновлюватися та пристосовуватися до вимог часу. Доцільність компетентнісного підходу якраз і зумовлена його гнучкістю, націленістю на результат. Модернізація методів навчання за умов компетентнісного підходу полягає в акцентуванні уваги на результатах навчання, організації співпраці з клінічними

кафедрами, наближенні дидактичних цілей до реальних професійних запитів, посиленні інтенсивності комунікативної частини навчальних програм, заохоченні студентів до активного фахового спілкування, постійному оновленні методичного забезпечення, системному застосуванні сучасних інтерактивних методів навчання.

У сучасних наукових працях з педагогіки та методики навчання відображено прагнення науковців виокремити диференційні характеристики фахових компетенцій та визначити їх ієрархію, що пояснюється розмаїттям змістового наповнення цих компетенцій та необхідністю їх систематизації. Таке структурування здійснюється на тлі переліку восьми компетенцій, поданого в Рекомендаціях Європейського парламенту та Європейської Ради (від 18 грудня 2006 р.) щодо ключових компетенцій ціложиттєвої освіти (2006/962/ EC), на яких базуються прийняті в нашій країні галузеві стандарти вищої освіти: компетенція в галузі рідної мови; компетенція у сфері іноземних мов; математична та фундаментальна природничо-наукова та технічна компетенції; комп'ютерна компетенція; навчальна компетенція; міжособистісна, міжкультурна та соціальна компетенції, а також громадянська компетенція; компетенція підприємництва; культурна компетенція. Зазначені компетенції «підтримуються певними здатностями, такими як критичне мислення, креативність, «європейський вимір» і активна життєва позиція» [11, с. 18]. Ці компетенції є базовими, універсальними, такими, що передбачають не тільки визначення напрямку освіти, а й формування в молоді світоглядних категорій, навичок забезпечення життєдіяльності та поведінки в соціумі.

Сучасна вітчизняна педагогічна наука робить свій внесок у розвиток Європейської компетентнісної концепції, конкретизуючи її положення. Узагальнюючи досвід університетської освіти, О. І. Пометун виокремлює ключові, загальногалузеві та предметні компетентності (за термінологією дослідниці): «ключові – це надпредметні компетентності, що визначаються як здатність людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні види діяльності, ефективно розв'язуючи відповідні проблеми; загальногалузеві – це такі, яких студент набуває під час засвоєння знань із тієї чи іншої освітньої галузі на всіх курсах університету; предметні компетентності – ті, яких студент набуває під час вивчення того чи іншого предмета на всіх курсах університету» [10, с. 18]. Така класифікація видається обґрунтованою та доцільною для визначення місця досліджуваного об'єкта в системі професійних компетенцій.

З огляду на проблематику нашої роботи вважаємо за необхідне дослідити предметні компетенції мовної освіти, необхідним складником яких є комунікативні навички фахового мовлення майбутнього лікаря, що реалізуються в його багатогранному спілкуванні: з пацієнтом, родичами пацієнта, лікарем-колегою, лікарем-керівником, лікарем-підлеглим, молодшим медичним персоналом.

Узагальнюючи проаналізовані документи та наукові джерела з проблеми сутності та впровадження компетентнісного підходу, можемо стверджувати, що компетентнісний підхід у мовленнєвій освіті студентів-іноземців медичних спеціальностей передбачає: 1) обґрунтування поняття комунікативної компетентності медика; 2) поглиблений аналіз структури фахової медичної комунікації з метою визначення конкретних комунікативних потреб мовця в процесі виконання ним професійної діяльності; 3) визначення на цій основі теоретико-методичних засад навчальної технології відповідно до дидактичних принципів викладання нерідної мови.

У наукових працях представлено дефініції поняття мовної та мовленнєвої компетентності медика. У визначенні І. О. Черних зацентовано увагу на загальній здатності та готовності студента-медика до користування мовними засобами, закономірностями їх функціонування для побудови та розуміння мовленнєвого висловлювання в контексті професійної діяльності лікарів [17, с. 18]. Повна та багатомірна дефініція У. В. Соловій містить програмові завдання, які стоять перед україномовними кафедрами медичних університетів: «сформувати мовну компетентність майбутніх фахівців, що передбачає знання та практичне оволодіння нормами

літературної професійної мови; сформувані індивідуальний термінологічний лексикон майбутнього медика й уміння оперувати фаховою термінологією; сформувані стійкі навички усного й писемного мовлення, зорієнтованого на професійну специфіку; сформувані вміння та навички оптимальної мовленнєвої поведінки як підґрунтя професійного формування медика; сформувані чітку наукову, професійно зорієнтовану компетенцію як невід’ємний складник фахової діяльності майбутнього медика» [13, с. 258].

Спираючись на сучасні тлумачення цього поняття, комунікативну компетентність майбутніх працівників медичної сфери ми розглядаємо як інтегровану якість мовної особистості, яка здатна оволодіти знаннями з мови та мовленнєвими вміннями й навичками та користуватися ними для виконання широкого спектра комунікативних завдань у всіх видах медичного дискурсу. Комунікативна компетентність виявляє себе як у тій частині діяльності лікаря, яка пов’язана зі спілкуванням з пацієнтом, так і в комунікації з колегами-медиками і реалізується в системі умінь та навичок професійного медичного мовлення.

Реалізація компетентнісного підходу передбачає визначення структури професійної медичної комунікації та виявлення кола навичок, за допомогою яких таку комунікацію може бути успішно здійснено. Перелік комунікативних навичок лікаря та їхні змістові характеристики зумовлюють систему навчання, необхідними складниками якої є науково обґрунтована концепція формування навичок фахової комунікації та практично апробована методика навчання професійного мовлення.

Оскільки мовленнєва діяльність здійснюється в чотирьох видах – говоріння, слухання, читання, письмо, що були предметом дослідження О. М. Горошкіної, І. О. Зимньої, Д. І. Ізаренкова, С. О. Карамана, Л. І. Мацько, С. Ю. Ніколаєвої, М. І. Пентилуок, Н. І. Станкевич, І. О. Черних та ін., необхідно з’ясувати, якою мірою та на якому етапі навчання кожний із них може бути основою для формування фахових комунікативних навичок.

Визначення структури професійної медичної комунікації потребує врахування того, що професійна комунікація лікаря відбувається в ситуаціях двох видів, досліджених у монографії Н. П. Литвиненко: 1) дискретний медичний дискурс, тобто інтерпрофесійна комунікація нерівноправних партнерів, що реалізується у сфері спілкування «лікар – пацієнт»; 2) недискретний медичний дискурс, тобто інтрапрофесійне спілкування рівноправних партнерів, що виявляє себе в комунікації «лікар – лікар» [7]. Кожний вид професійної медичної комунікації має свою системну організацію, а також особливості співвідношення видів мовленнєвої діяльності. Ці комунікативні реалії мають відобразитися у відповідному наборі мовленнєвих навичок, що, як зазначає Л. С. Нагорнюк, «забезпечують можливість комуніканту сприймати й продукувати граматично правильне та лексично коректне іншомовне мовлення» [8, с. 9].

Фахова інтерпрофесійна комунікація в ситуаціях «лікар – пацієнт» складається з певних мовленнєвих актів, які повторюються в типових ситуаціях, що сприяє формуванню та закріпленню навичок спілкування, між якими існують системні зв’язки. Особливістю цієї комунікації є відсутність спільної когнітивно-інформаційної бази у співрозмовників, нерівноправність їхніх соціальних ролей з домінуючою позицією лікаря в діалозі, відмінності в емоційно-психологічному стані тощо. Ці чинники визначають наявність у досліджуваному процесі спілкування двох комунікативних складників: комунікативного плану лікаря та комунікативного плану пацієнта. Комунікативний план лікаря є актуальним для вивчення, оскільки становить важливу частину його професійної кваліфікації. Правильне виконання реалізації цього плану можливе за умови набуття майбутнім лікарем необхідних навичок, що стають основою формування професійних комунікативних компетенцій. Такі навички виявляються на відповідних етапах комунікації лікаря з пацієнтом, формуючи структуру комунікативного плану лікаря. Ці етапи досліджували українські та зарубіжні вчені Н. П. Литвиненко; S. M. Kurtz, J. Draper; J. F. Ha, N. Longnecker, J. Silverman [7; 18; 19]. Вітчизняній практиці медичного обслуговування найбільше відповідає класифікація,

розроблена Н. П. Литвиненко. Дослідниця виокремлює такі етапи інтерпрофесійної медичної комунікації: 1) фатичного спілкування, 2) системного опитування, 3) об'єктивного обстеження, 4) рекомендацій. Компетентнісний підхід передбачає визначення переліку комунікативних навичок на кожному етапі спілкування лікаря з пацієнтом та розроблення методики їх формування в процесі навчання.

Необхідно враховувати те, що на змістове наповнення навичок можуть впливати ситуативні чинники, оскільки комунікативний план лікаря містить мовленнєві дії як протокольного, так і ситуативного характеру.

Мовленнєві дії протокольного характеру передбачені стандартною схемою опитування пацієнта відповідно до скарг та симптомів і проводяться шляхом співбесіди з ним. Такі дії присутні передусім на етапі системного опитування. Оскільки в такій співбесіді питання ставить лікар, то він має оволодіти навичками використання різного виду питальних речень, а також навичками розвиненого аудіювання, що передбачає розуміння висловлених пацієнтом скарг, повідомлень, які стосуються історії хвороби, особливостей стану організму тощо. Мовленнєві дії протокольного характеру мають місце також на етапі об'єктивного обстеження, коли лікар спонукає пацієнта здійснювати певні рухи, дії, приймати необхідні пози для зручності чи можливості виконувати обстеження. Ця частина комунікації потребує від лікаря оволодіння навичками використання різного виду спонукальних речень. Протокольні мовленнєві дії пов'язані зі стандартними ситуаціями, що певною мірою полегшує їх засвоєння інокомунікантами, оскільки вони можуть будувати свій текст за зразком.

Мовленнєві дії ситуативного характеру виконуються відповідно до видозмін ситуації та можуть мати місце на всіх етапах спілкування лікаря з пацієнтом. Вони не можуть бути сповна передбаченими, елемент стандартизації в них мінімальний або й зовсім відсутній, внаслідок чого мовець не може орієнтуватися безпосередньо на зразок. Перш ніж висловитись, мовцеві необхідно проаналізувати конкретну ситуацію, обрати мовленнєву дію та її мовне втілення. Тому в процесі навчання чужої мови зростає необхідність ретельної роботи щодо розпізнавання ситуативних видозмін, визначення мовленнєвих дій та діапазону їх мовного вираження, а також засвоєння та формування відповідних практичних навичок аудіювання чи говоріння, що неодмінно відобразатиметься в системній дидактичній моделі.

Структурний аналіз комунікативного плану лікаря є необхідним елементом навчальної моделі для роботи з іноземними студентами. Як зазначає Г. Я. Іванишин, для конкретизації завдання в навчанні української мови як мови спеціальності у професійних цілях «необхідним є аналіз особливостей кожної підсфери спілкування, зіставлення їх, характеристика типових ситуацій професійно орієнтованого мовлення іноземних студентів» [5, с. 122]. Особливості комунікативних ситуацій визначають комунікативні потреби майбутнього фахівця в епізодах, що імітують професійну діяльність у процесі практичного навчання. Формування комунікативних потреб є важливим чинником мотивації студентів до навчання професійного мовлення. Л. І. Васецька вважає, що окреслення реальних комунікативних потреб студентів допомагає створити на їх базі диференційовані комунікативні програми навчання, розробити ефективні та раціональні технології, які реалізуються у відповідних комплексах матеріалів для навчання [2, с. 8]. З огляду на професійні комунікативні потреби визначаються комунікативні завдання для студентів. Видаються слушними пропозиції дослідників щодо диференціації рівнів складності таких завдань. Наприклад, О. С. Іванців вважає за доцільне поділити комунікативні вправи на три рівні: перший – вправи, спрямовані на оволодіння засобами побудови професійного діалогу; другий – передбачає реалізацію на практиці знань, отриманих у результаті роботи над вправами першого рівня, а також самостійне продукування висловлювання; вправи третього рівня націлені на вироблення у студентів умінь реалізувати на практиці основні інтенції реальної комунікації «лікар – пацієнт» у ситуації «огляд пацієнта, встановлення діагнозу» [6, с. 118].

Фахова інтрапрофесійна комунікація в ситуаціях «лікар – лікар» характеризується наявністю спільної когнітивно-інформаційної бази у співрозмовників; рівноправність чи нерівноправність їхніх соціальних ролей може бути зумовлена статусними ознаками, віком, досвідом, що визначає домінуючу позицію одного з лікарів у діалозі; емоційно-психологічний стан співрозмовників не є релевантним. У межах таких стосунків дослідники виокремлюють «симетричні ситуації спілкування, коли співрозмовники рівні за службовим статусом, та асиметричні ситуації спілкування, коли один із комунікантів підпорядкований іншому (керівник та підлеглий), що в медичній фаховій комунікації виявляє себе у спілкуванні лікаря-керівника та лікаря-підлеглого, а також лікаря та медсестри» [7, с. 208]. У симетричних ситуаціях спілкування стосунки між співрозмовниками кваліфікують як партнерські, а мовні способи їх вираження є комунікативно однотипні. В асиметричних ситуаціях спілкування стосунки між мовцями є ієрархічно організованими, а мовні способи їх утілення – комунікативно різнотипними [7, с. 209–210]. Відмінності в комунікативних планах співрозмовників мають статусно-особистісний характер і не є кардинальними для організації процесу спілкування. Мовленнєві дії обох співрозмовників відзначаються ситуативністю та відсутністю ознак стандартизації. Ці особливості інтрапрофесійної комунікації визначають свій набір комунікативних навичок, цілком відмінний від таких в інтерпрофесійній комунікації. Компетентнісний підхід передбачає визначення переліку комунікативних навичок у симетричних та асиметричних ситуаціях спілкування лікарів та розроблення відповідної методики їх формування в процесі навчання.

Рівень розвиненості навичок користування мовними засобами для розуміння мовлення та побудови висловлювань у майбутній професійній діяльності лікарів виявляється у сформованості чотирьох видів мовленнєвої діяльності – аудіюванні, читанні, говорінні, письмі. У Концепції мовної підготовки іноземців у ВНЗ України розвиток умінь та навичок в основних видах мовленнєвої діяльності кваліфіковано як «уміння сприймати та розуміти усне й писемне мовлення, самостійно створювати усні та письмові, діалогічні та монологічні висловлювання різних типів, стилів, жанрів мовлення в різних сферах спілкування, насамперед навчально-професійній, користуватися різними видами слухання та читання, вести діалог у ситуаціях спілкування з додержанням вимог мовленнєвого етикету, правильно й комунікативно доцільно висловлювати свої думки, аналізувати тексти, оцінювати та вдосконалювати власну мовленнєву діяльність» [16, с. 142]. У визначених вище специфічних умовах медичної інтрапрофесійної комунікації лікаря, де, як свідчить досліджуваний мовний матеріал, переважають два види мовленнєвої діяльності – аудіювання та говоріння – комунікативні вміння та навички виявляють себе в деталізованій формі залежно від статусно-професійної ролі мовця.

Отже, аналіз професійного спілкування лікарів свідчить про те, що фахова медична комунікація здійснюється на перетині двох площин: 1) площини мовної діяльності, що реалізується в процесах аудіювання або говоріння шляхом застосування відповідних навичок; 2) площини ситуативно-особистісних чинників, а саме – інтерпрофесійного спілкування, що конкретизується в ситуаціях, створюваних на різних етапах комунікації, або інтрапрофесійного спілкування, деталізованого в ситуаціях симетричної чи асиметричної комунікації. Цей взаємозв'язок виявляє себе в кожному конкретному акті комунікації, який безальтернативно може бути схарактеризований одночасно і як прояв ситуативно зумовленого процесу, і як реалізація одного з видів мовленнєвої діяльності. У контексті лінгводидактики професійної освіти це означає, що завдання формування комунікативних навичок може бути здійснене в конкретних, чітко окреслених ситуативних умовах. З огляду на це можемо вважати, що кожна комунікативна навичка аудіювання чи говоріння повинна бути схарактеризована за ситуацією її застосування. Координація професійних комунікативних навичок як аудіювання, так і говоріння з ситуативним чинником має бути відображена у відповідній навчальній технології.

Для розроблення ефективної технології формування комунікативних навичок студентів-іноземців медичного фаху необхідно здійснити інвентаризацію цих навичок. Такий

інвентар складають навички аудіювання та говоріння загального змісту та їх конкретизовані реалізації, які можуть мати різний рівень деталізації залежно від навчальної мети. Оскільки кожна навичка має дві характеристики, необхідно визначити пріоритетність однієї з них. Характеристики ситуативного змісту є змінними і можуть мати свою специфіку не лише стосовно різних фахів, а й у межах однієї ситуації. Характеристики щодо виду мовленнєвої діяльності (аудіювання та говоріння) значною мірою є універсальними і виявляють себе в різнофахових комунікаціях приблизно однаково. Тому аудіювання та говоріння ми вважаємо характеристиками першого рівня. У процесі аудіювання та говоріння виявляють себе характеристики ситуативного змісту, тобто характеристики другого рівня. Комплекс цих характеристик формує дефініцію навички.

Аналіз професійної комунікації лікарів у лінгводидактичному аспекті слугує підґрунтям для виокремлення таких навичок:

1) навички слухання-розуміння відповідей, запитань і спонукальної інформації пацієнта в інтерперсональному спілкуванні: ці навички конкретизуються на всіх етапах діалогу «лікар-пацієнт» – фактичного спілкування, системного опитування, об'єктивного обстеження та рекомендацій, а також деталізуються в стратегічно-тактичних мовленнєвих актах;

2) навички слухання-розуміння мовлення співрозмовника-колеги (у всіх визначених типах мовлення – розповіді, опису, міркування) та спонукальної інформації в інтраперсональному спілкуванні: ці навички конкретизуються в симетричних та асиметричних ситуаціях діалогу «лікар – лікар», а також деталізуються в стратегічно-тактичних мовленнєвих актах;

3) навички говоріння в усіх комунікативних типах інтерперсонального спілкування – розповіді, питання, спонукання, які конкретизуються на всіх етапах діалогу «лікар – пацієнт»;

4) навички говоріння в усіх комунікативних типах інтраперсонального спілкування – розповіді, питання, спонукання, які конкретизуються в симетричних та асиметричних ситуаціях діалогу «лікар – лікар».

Кожна із виокремлених навичок мовленнєвої діяльності в умовах фахової медичної комунікації має свій комплекс психолого-педагогічних характеристик, що зумовлює напрям розроблення відповідних методик. Для реалізації цього напрямку ми спираємося на дослідження з методики навчання української/російської/польської мови як іноземної, де сформульовано загальні принципи навчання мовленнєвої діяльності (К. І. Гейченко, В. Г. Костомаров, І. М. Кочан, З. О. Мацюк, О. В. Митрофанова, Л. І. Паламар, О. М. Тростинська, Н. І. Ушакова, А. М. Щукін, Н. Komogowska, A. Seretny, E. Lipińska) та кожного з її конкретних різновидів (Т. А. А. Бухбіндер, Г. О. Звягіна, Д. І. Ізаренков, В. Л. Скалкін, Б. М. Сокіл, Л. В. Солодар, О. О. Пальчикова та ін.). Особливої уваги заслуговує праця Н. І. Станкевич, де на основі узагальнення ідей названих науковців сформульовано провідні лінгводидактичні принципи навчання видів мовленнєвої діяльності, до яких дослідниця зараховує: 1) комплексність і взаємопов'язаність навчання видів мовленнєвої діяльності; 2) домінантність одного з видів мовленнєвої діяльності на певному етапі навчання; 3) мета навчання, що впливає на визначення пріоритету у навчанні видів мовленнєвої діяльності; 4) поступовість та послідовність формування навичок і вмінь; 5) сприйняття видів мовленнєвої діяльності і як мети, і як засобу навчання; 6) розуміння тексту як основи будь-якого виду мовленнєвої діяльності: діалог, аудіотекст, текст для читання, письмовий твір; 7) багатство методичного апарату в кожному виді мовленнєвої діяльності; 8) використання технічних засобів, новітніх технологій навчання [14, с. 40–45].

Вважаємо, що означені загальні принципи навчання є підґрунтям для створення моделі навчання фахового мовлення іноземних студентів медичних університетів. Ця модель може бути доповнена принципами навчання, на які спираються фахівці з методики мовної освіти іноземних студентів-медиків на основі досліджень із практики навчання. Так, Л. І. Васецька, формуючи модель навчання, виділяє принципи комунікативності, умотивованості, функціональності, ситуативності, поетапного формування знань, навичок і вмінь, креативності, інди-

відуальності та наочності [2, с. 3]; І. О. Черних конкретизує комплекси вмінь та навичок для побудови і розуміння мовленнєвих висловлювань, що характеризують високий рівень володіння майбутніми лікарями професійним мовленням у ситуаціях спілкування [17].

Видаються слушними також зауваги Н. І. Станкевич стосовно врахування певних моментів практичного характеру в навчанні української мови як іноземної: а) природності мовлення; б) спрощення навчальних текстів; в) тематичної організації матеріалу; г) врахування комунікативних стратегій; д) мотивації в навчанні, а також створення сприятливої атмосфери навчання та усвідомлення ролі викладача як керівника та помічника в навчальному процесі [14, с. 45–46]. Ці моменти визначають вектор розроблення дидактичного матеріалу, що є невід'ємною частиною навчальної моделі, та формування професійних комунікативних навичок майбутнього лікаря.

Означені принципи закладають основи технології формування комунікативних навичок студентів-іноземців як в інтерпрофесійній, так і в інтрапрофесійній комунікації, зокрема на всіх етапах спілкування в діаді «лікар – пацієнт» та в усіх різновидах спілкування в діаді «лікар – лікар», а також повною мірою охоплюють представлені в обох діадах навички мовленнєвої діяльності, передусім аудіювання та говоріння. Націленість виокремлених принципів на результат навчання та оволодіння необхідними фаховими компетенціями та навичками свідчить про узгодженість освітньої мети з обраним нами в цій роботі компетентнісним підходом до навчання та розробленням його методики.

Висновки та перспективи дослідження. Формування в іноземних студентів медичного профілю навичок професійної комунікації українською мовою може бути забезпечене компетентнісним підходом як найбільш продуктивним напрямом у концептуальному осмисленні та системній організації навчального процесу. Обрання компетентнісного підходу вмотивоване потребами професійної спрямованості мовної підготовки студентів-іноземців та вимогами Державного стандарту вищої медичної освіти.

Компетентнісний підхід у системі професійної медичної освіти передбачає визначення структури медичної комунікації, яка відбувається в ситуаціях інтерпрофесійного та інтрапрофесійного спілкування. Інтерпрофесійна комунікація здійснюється на різних етапах спілкування лікаря з пацієнтом і потребує сформованих навичок виконання мовленнєвих дій як протокольного, так і ситуативного характеру. Інтрапрофесійна комунікація визначає відповідний набір комунікативних навичок у симетричних та асиметричних ситуаціях спілкування лікарів і розроблення методики їх формування в процесі навчання.

Розвиток умінь і навичок фахової медичної комунікації здійснюється переважно у двох видах мовленнєвої діяльності (аудіювання та говоріння), кожен із яких має свій комплекс психолого-педагогічних характеристик. Навички аудіювання та говоріння, що реалізуються в мовленнєвих діях на всіх етапах інтерпрофесійного спілкування та в усіх різновидах інтрапрофесійної комунікації, мають бути скоординовані та відображені в навчальній технології формування комунікативних навичок іноземних студентів медичного профілю.

Модель навчання фахової комунікації іноземних студентів медичних університетів ґрунтується на провідних лінгводидактичних принципах, спрямованих на результат навчання та оволодіння необхідними фаховими компетенціями та навичками, що зумовлює правомірність обрання компетентнісного підходу до навчання та розроблення його методики.

Проблеми застосування компетентнісного підходу до навчання української мови в галузі професійної медичної освіти є одним із найперспективніших напрямів у сучасній українській лінгводидактиці. Розвиток цієї проблематики вбачаємо в розробленні конкретних технологій компетентнісно орієнтованого мовного навчання та його методичного забезпечення для роботи з іноземними студентами медичних університетів на заняттях з української мови.

Використані джерела

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С. – 2004. – С. 47–52.
2. Васецька Л. І. Методика навчання професійного російського мовлення студентів-іноземців вищого медичного закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 – теорія та методика навчання (російська мова) / Л. І. Васецька. – Херсон, 2005. – 20 с.
3. Голуб Н. Б. Підходи до навчання української мови в основній школі / Н. Голуб // Українська мова і література в школі. – 2015. – № 3. – С. 2–10.
4. Державний стандарт вищої медичної та фармацевтичної освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nmu.ua/studentu/derzhavnyj-standart-vyshhoyi-medychnoyi-farmatsevtichnoyi-osvity/>
5. Іванишин Г. Я. Специфіка формування діалогічного мовлення іноземних студентів медичних ВНЗ України / Г. Я. Іванишин // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – 2014. – Вип. 29. – С. 121–124. – (Серія: Психологія і педагогіка).
6. Іванців О. С. Професійно-комунікативна спрямованість навчання української мови як іноземної у медичному ВНЗ за кредитно-модульної системи організації навчального процесу / О. С. Іванців, І. В. Чикайло // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки. – Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – № 12. – С. 115–120.
7. Литвиненко Н. П. Український медичний дискурс : монографія / Н. П. Литвиненко. – Х. : Харківське історико-філологічне товариство, 2009. – 304 с.
8. Нагорнюк Л. Є. Формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх журналістів у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. Є. Нагорнюк. – Тернопіль, 2009. – 271 с.
9. Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти / О. В. Овчарук // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С. – 2004. – С. 5–14.
10. Пометун О. І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки / О. І. Пометун // Вісник програм шкільних обмінів. – 2005. – № 23. – С. 18–20.
11. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18 грудня 2006 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_975
12. Савченко О. П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі / О. П. Савченко // ПЕДАГОГІЧНІ ВИДАННЯ / е-журнал «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку» / Поточні номери журналу та їх автори / Випуск № 3, 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://intellectinvest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2010_st_16/.
13. Соловій У.В. Проблемні аспекти викладання навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» у вищих медичних навчальних закладах / У. В. Соловій // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2015. – Вип. 44. – С. 257–261.
14. Станкевич Н. І. Види мовленнєвої діяльності в аспекті лінгводидактики / Н. Станкевич // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Львів, 2007. – Вип. 2. – С. 40–47.
15. Строганова Г. М. Концептуальні підходи до засвоєння української мови іноземними студентами / Г. Строганова // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Львів : Львівський національний університет ім. І. Франка. – 2008. – Вип. 3. – С. 173–179.
16. Ушакова Н. І. Концепція мовної підготовки іноземців у ВНЗ України / Н. І. Ушакова, В. В. Дубичинський, О. М. Тростинська // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. Міжпредметні зв'язки : зб. наук. праць. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. – Вип. 19. – С. 136–146.
17. Черних І. О. Лінгводидактичні умови розвитку мовленнєвої компетентності майбутніх лікарів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова) / І. О. Черних. – К., 2012. – 20 с.
18. Silverman J., Kurtz S. M., Draper J. Skills for Communicating with Patients. 2nd ed. Oxford : Radcliffe Publishing Ltd, 2005.
19. Ha J. F., Longnecker N. Doctor-patient communication: a review // Ochsner J. 2010. Vol. 10, N 1. P. 38–43.

References

1. Bibik N. M. Kompetentnisnyi pidkhdid: refleksyvnyi analiz zastosuvannya / N. M. Bibik // Kompetentnisnyi pidkhdid u suchasni osviti: svitovy dosvid ta ukraïnski perspektyvy: biblioteka z osvïtoï polityky / za zah. red. O. V. Ovcharuk. – K. : K.I.S. – 2004. – S. 47–52.
2. Vasetska L. I. Metodyka navchannia profesiïnoho rosiïskoho movlennia studentiv-inozemtsiv vyshchoho medychnoho zakladu : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.02 – teoriia ta metodyka navchannia (rosiïska mova) / L. I. Vasetska. – Kherson, 2005. – 20 s.
3. Holub N. B. Pidkhody do navchannia ukraïnskoï movy v osnovniï shkoli / N. Holub // Ukraïnska mova i literatura v shkoli. – 2015. – No 3. – S. 2–10.
4. Derzhavnyi standart vyshchoï medychnoi ta farmatsevychnoi osvity. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://nmu.ua/studentu/derzhavnyj-standart-vyshchoyi-medychnoyi-farmatsevychnoi-osvity/>
5. Ivanyshyn H. Ya. Spetsyfika formuvannia dialohichnoho movlennia inozemnykh studentiv medychnykh VNZ Ukraïny / H. Ya. Ivanyshyn // Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». – 2014. – Vyp. 29. – S. 121–124. – (Serii: Psykholohiia i pedahohika).
6. Ivantsiv O. S. Profesiïno-komunikatyvna spriamovanist navchannia ukraïnskoï movy yak inozemnoi u medychnomu VNZ za kredytno-modulnoi systemy orhanizatsii navchalnoho protsesu / O. S. Ivantsiv, I. V. Chykailo // Vykladanni mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky. Naukovi doslidzhennia. Dosvid. Poshuky. – Visnyk KhNU im. V. N. Karazina. – No 12. – S. 115–120.
7. Lytvynenko N. P. Ukraïnskyi medychnyi dyskurs : monohrafiia / N. P. Lytvynenko. – Kh. : Kharkivske istoriko-filolohichne tovarystvo, 2009. – 304 s.
8. Nahorniuk L. Ye. Formuvannia inshomovnoi profesiïnoi komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnykh zhurnalistiv u protsesi fakhovoi pidhotovky : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / L. Ye. Nahorniuk. – Ternopil, 2009. – 271 s.
9. Ovcharuk O. V. Rozvytok kompetentnisnoho pidkhdodu: stratehichni oriientyry mizhnarodnoi spilnoty / O. V. Ovcharuk // Kompetentnisnyi pidkhdid u suchasni osviti: svitovy dosvid ta ukraïnski perspektyvy: biblioteka z osvïtoï polityky / za zah. red. O. V. Ovcharuk. – K. : K.I.S. – 2004. – S. 5–14.
10. Pometun O. I. Formuvannia hromadianskoï kompetentnosti: pohliad z pozytsii suchasnoï pedahohichnoi nauky / O. I. Pometun // Visnyk prohram shkilnykh obminiv. – 2005. – No 3. – S. 18–20.
11. Rekomendatsiia 2006/962/Yes Yevropeïskoho Parlamentu ta Rady (Yes) «Pro osnovni kompetentsii dlïa navchannia protiahom usoho zhyttïa» vid 18 hrudnia 2006 roku. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_975
12. Savchenko O. P. Kompetentnisnyi pidkhdid u suchasni vyshchii shkoli / O. P. Savchenko // PEDAHOHICHNI VYDANNIA / e-zhurnal «Pedahohichna nauka: istoriia, teoriia, praktyka, tendentsii rozvytku» / Potochni nomery zhurnalu ta yikh avtory / Vypusk No 3, 2010. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://intellectinvest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2010_st_16/
13. Solovii Ū. V. Problemi aspekty vykladannia navchalnoi dystsypliny «Ukraïnska mova (za profesiïnym spriamuvanniam)» u vyshchykh medychnykh navchalnykh zakladakh / Ū. V. Solovii // Pedahohika vyshchoï ta serednoi shkoly. – 2015. – Vyp. 44. – S. 257–261.
14. Stankevych N. I. Vydy movlennievoï diïalnosti v aspekti lnhvodydaktyky / N. Stankevych // Teoriia i praktyka vykladannia ukraïnskoï movy yak inozemnoi : zb. nauk. prats. – Lviv, 2007. – Vyp. 2. – S. 40–47.
15. Strohanova H. M. Kontseptualni pidkhody do zasvoiennia ukraïnskoï movy inozemnyimi studentami / H. Strohanova // Teoriia i praktyka vykladannia ukraïnskoï movy yak inozemnoi : zb. nauk. prats. – Lviv : Lvivskiy natsionalnyi universytet im. I. Franka. – 2008. – Vyp. 3. – S. 173–179.
16. Ushakova N. I. Kontseptsiia movnoi pidhotovky inozemtsiv u VNZ Ukraïny / N. I. Ushakova, V. V. Dubychynskiy, O. M. Trostynska // Vykladannia mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity. Mizhpredmetni zviazky : zb. nauk. prats. – Kh. : KhNU im. V. N. Karazina, 2011. – Vyp. 19. – S. 136–146.
17. Chernykh I. O. Lnhvodydaktychni umovy rozvytku movlennievoï kompetentnosti maibutnykh likariv : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 – teoriia ta metodyka navchannia (ukraïnska mova) / I. O. Chernykh. – K., 2012. – 20 s.
18. Silverman J., Kurtz S. M., Draper J. Skills for Communicating with Patients. 2nd ed. Oxford : Radcliffe Publishing Ltd, 2005.
19. Ha J. F., Longnecker N. Doctor-patient communication: a review // Ochsner J. 2010. Vol. 10, N 1. P. 38–43.

Сергиенко Т. В.,
преподаватель Национального медицинского университета им. А. А. Богомольца,
e-mail: tamarasergiyenko@gmail.com

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД К ОБУЧЕНИЮ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО В МЕДИЦИНСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

Статья посвящена проблеме применения компетентностного подхода к обучению профессиональному украинскому языку иностранных студентов медицинских университетов. Выяснена сущность этого подхода и обоснованы его преимущества.

С целью определения путей реализации компетентностного подхода исследована структура профессиональной медицинской коммуникации и определен набор коммуникативных навыков, необходимых для общения в типичных ситуациях медицинской деятельности. Доказано, что навыки аудирования и говорения, которые реализуются в речевых действиях на всех этапах интерпрофессионального общения и во всех разновидностях интрапрофессиональной коммуникации, должны быть скоординированы и отражены в учебной технологии формирования коммуникативных навыков. Сформулированы ведущие лингводидактические принципы для разработки модели формирования навыков профессиональной коммуникации на украинском языке у иностранных студентов медицинских университетов.

Ключевые слова: компетентностный подход; профессиональная медицинская коммуникация; коммуникативные навыки; иностранные студенты; модель обучения; украинский язык.

Serhiienko T.,
lecturer of O. O. Bohomolets National Medical University,
e-mail: tamarasergiyenko@gmail.com

COMPETENCE APPROACH TO TEACHING THE UKRAINIAN LANGUAGE AS A FOREIGN ONE IN MEDICAL UNIVERSITIES

The article deals with the issue of applying competence approach to teaching the professional Ukrainian language for the foreign students of medical universities. The essence of this approach was clarified; its advantages were justified.

In order to outline the ways to implement competence approach, the structure of professional medical communication was studied, and a set of communication skills that are necessary for the communication in typical situations of medical practice was identified. It was proved that listening and speaking skills, which are applied in speech activities at all stages and all kinds of interprofessional communication should be coordinated and reflected in the educational technology of forming communicative skills. The leading linguodidactic principles for the development of the model of professional skills of communication in Ukrainian by the foreign students of medical universities were formulated.

Keywords: competence approach, professional medical communication, communication skills, foreign students, teaching model, the Ukrainian language.